

Elinor Ostrom a Oliver E. Williamson a ich prínos do dejín financií

Úvod

Novšími držiteľmi Nobelovej ceny sú Elinor Ostromová a Oliver Williamson. Toto prestížne ocenenie získali za rok 2009.

Elinor Ostromová je prvou ženou v histórii, ktorej sa podarilo v tejto kategórii zvíťaziť. Ocenenie získala za to, že dokázala ako môže byť spoločný majetok úspešne riadený asociáciami jeho užívateľov. Vypracovala analýzu ekonomického riadenia v oblasti verejných statkov. Na základe štúdií o manažmente rybníkov, lesov, pastvín alebo jazier dospela k názoru, že sú obhospodarované oveľa lepšie, ako predpokladá teória.¹ Ostromovej prínos „k rozvoju interdisciplinárnej teórie spoločného režimu vlastníctva je predovšetkým v preukázaní významu samosprávy a kolektívneho rozhodovania ako ďalšieho efektívneho spôsobu riadenia spoločnosti v dlhodobej časovej perspektíve a v neustále sa meniacich podmienkach globálneho sveta.“² Režim spoločného vlastníctva by bolo možné využiť aj v súčasnom čase krízy.

Ako príklad Ostromovej teórie by sme mohli uviesť rybárov, ktorý chytajú ryby na verejne dostupnom jazere. Každý rybár vytvára de facto negatívnu externalitu tým, že chytá ryby. Znižuje tak reprodukčnú schopnosť rýb v jazere. Problém predstavuje rozdiel medzi spoločenskými a individuálnymi nákladmi. Zo spoločenského hľadiska by bolo vhodné rybolov obmedziť, z individuálneho hľadiska by chcel každý rybár chytiť čo najviac úlovkov. Existujú dve riešenia. Prvým riešením je direktívne, druhým trhové. Direktívnym riešením by bola štátna regulácia, štát by musel na jazere regulovať lov rýb. Trhové riešenie znamená predaj všetky vlastnícke práva na lov rýb tretej osobe, ktorá bude udeľovať povolenie na lov, predávať rybárske lístky. Taktiež bude vo vlastnom záujme udržiavať rybiu populáciu na

¹ Spracované podľa: *eTrend: Nobelovu cenu získali Elinor Ostrom a Oliver Williamson*. [online]. [cit. 12.2.2010]. Dostupné na internete: <<http://blog.etrend.sk/knihozrut/2009/10/12/nobelovu-cenu-ziskali-elinor-ostrom-a-oliver-williamson/>>.

² Spracované podľa: *Spoločné vlastníctvo ako alternatíva ku kríze/ PÚ SAV* [online]. [cit. 12.2.2010]. Dostupné na internete: <http://www.progeko.savba.sk/pu/?id=Spolocne_vlastnictvo>.

stabilnej úrovni. Ostromová kombinuje teóriu, laboratórne experimenty a prácu v teréne. Dokázala tak, za akých podmienok fungujú jednotlivé riešenia. Podľa nej, štátna regulácia nefunguje preto, že ostáva len v teoretickej rovine, na papieri, a nikto dané nariadenia od ľudí nepožaduje, nevymáha. Regulácia pomocou trhových mechanizmov je často úspešná, ale kľúčovým predpokladom pre jeho fungovanie je vytvorenie právneho rámca pre riešenie sporov. Niekedy je situácia tak zložitá, že je vhodné uplatňovať kombináciu štátnej kontroly a trhových mechanizmov.³

Oliver E. Williamson je autor teórie, ktorá považuje firmy za organizačné štruktúry, slúžiace na riešenie konfliktov. Cenu získal za „analýzu ekonomického riadenia a vymedzenie hraníc firmy.“⁴ Autor tvrdí, že trhy a hierarchické štruktúry sú podobné firmám, pretože predstavujú alternatívne riadiace štruktúry líšiace sa v spôsobe riešenia konfliktov. Nevýhodou trhov je chýbajúca autorita, nevýhodou firmy je naopak zneužitie postavenia authority. Podľa Williamsona konkurenčné trhy fungujú dobre, pretože predávajúci aj kupujúci sa môžu v prípade konfliktu obrátiť na iných obchodných partnerov. Ak je konkurencia obmedzená, firmy dokážu riešiť konflikty lepšie ako trhové štruktúry.⁵

Williamson sa zaoberal otázkou existencie firmy. V ekonomike s úplnými trhmi bez transakčných nákladov by firmy neexistovali, každá transakcia by mohla prebiehať medzi dvomi nezávislými osobami. Autor vidí vznik firiem z niekoľkých príčin. Prvou z nich je špecifickosť firemných aktív. Na výrobu statku sú potrebné dva výrobné faktory, vlastnené dvoma rôznymi osobami. Jedna osoba má napríklad továreň, druhá know-how. Dôjde k podpisu ročnej zmluvy a každý poskytne svoj výrobný faktor. Ak budú chcieť po roku zmluvu predĺžiť, vlastník továrne bude v nevýhode, pretože továreň nemá na čo použiť. Ten kto má know-how, bude požadovať lepšie podmienky a bude vo výhode. Riešením je vytvorenie spoločnej firmy, kde každý vloží svoj výrobný faktor ako vklad, výmenou za

³ Spracované podľa: *pinus@chicago>>> Nobelova cena za ekonomii 2009- Elinor Ostrom a Oliver Williamson* [online].[cit. 15.2.2010]. Dostupné na internete: <<http://pinus.bloguje.cz/816170-nobelova-cena-za-ekonomii-2009-elinor-ostrom-a-oliver-williamson.php>>.

⁴ Spracované podľa: *eTrend: Nobelovu cenu získali Elinor Ostrom a Oliver Williamson*. [online].[cit. 12.2.2010]. Dostupné na internete: <<http://blog.etrend.sk/knihozrut/2009/10/12/nobelovu-cenu-ziskali-elinor-ostrom-a-oliver-williamson/>>.

⁵ Spracované podľa: *eTrend: Nobelovu cenu získali Elinor Ostrom a Oliver Williamson*. [online].[cit. 12.2.2010]. Dostupné na internete: <<http://blog.etrend.sk/knihozrut/2009/10/12/nobelovu-cenu-ziskali-elinor-ostrom-a-oliver-williamson/>>.

podiel vo firme. Od toho momentu sú oba výrobné faktory zviazané a nebude dochádzať k nákladom spojeným s vyjednávaním nových zmlúv.⁶

Záver

Iným dôvodom pre existenciu firmy je neúplnosť zmlúv, kontraktov. V dnešnej dobe je prakticky nemožné zostaviť takú zmluvu, ktorá bude pokrývať všetky situácie, ktoré môžu nastať. Podľa Williamsona nastáva otázka, komu vznikajú práva v okamihu, keď nastane udalosť zmluvne nepodchytená. V takom prípade majú zmluvné strany možnosť riešiť situáciu dohodou alebo rozhodcovským riadením. Druhou možnosťou je vytvorenie firmy, kde bude jeden z dvojice podriadený. Zamestnanecká zmluva potom vyrieši tento spor v prospech jedného z nich.⁷

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje / monografie

1. SIBLÍK, J. 1984. *Dějiny finančních teorií*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1984. 89 s. 17-354-83 .
2. SIBLÍK, J. 1975. *Dějiny finančních institucí*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1975. 252 s. 17-142-75.
3. LISÝ, J. a kol. 2005. *Ekonomía v novej ekonomike*. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2005. 624 s. ISBN 80-80787-063-3.
4. LISÝ, J. a kol. 2003. *Dejiny ekonomických teórií*. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2003. 385 s. ISBN 80-89047-60-2.
5. JAMES, É. 1968. *Dějiny ekonomického myšlení 20. století*. Praha: Academia, 1968. 514 s. 21-064-68.
6. BUCHHOLZ, T. G. 1993. *Živé myšlenky mrtvých ekonomů*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1993. 268s. ISBN 80-85605-50-3.

⁶Spracované podľa: : *eTrend: Nobelovu cenu získali Elinor Ostrom a Oliver Williamson*. [online].[cit. 12.2.2010]. Dostupné na internete: <<http://blog.etrend.sk/knihozrut/2009/10/12/nobelovu-cenu-ziskali-elinor-ostrom-a-oliver-williamson/>>.

⁷Spracované podľa: : *eTrend: Nobelovu cenu získali Elinor Ostrom a Oliver Williamson*. [online].[cit. 12.2.2010]. Dostupné na internete: <<http://blog.etrend.sk/knihozrut/2009/10/12/nobelovu-cenu-ziskali-elinor-ostrom-a-oliver-williamson/>>.

7. GALBRAITH, J. K. 1984. *Ekonomía a spoločenské ciele*. 1. vyd. Bratislava: Pravda, 1984. 448 s. C28643.

8. HOLMAN, R. a kol. 2005. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 576 s. ISBN 80-7179-380-9.

Internetové zdroje

9. *AC Pigou essays* [online]. [cit. 28.03.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.megaessays.com/viewpaper/43952.html>>.

10. *Arthur Cecil Pigou: The Concise Encyclopedia of Economics / Library of Economics and Liberty* [online]. [cit. 28.3.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.econlib.org/library/Enc/bios/Pigou.html>>.

11. *Arthur Cecil Pigou: Biography from Answers.com* [online]. [cit. 2.2.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.answers.com/topic/arthur-cecil-pigou>>.

12. *Gustav Cassel – FREE Gustav Cassel information/Encyclopedia.com: Find Gustav Cassel research* [online]. [cit. 05.01.2010]. Dostupný na internete: <<http://www.encyclopedia.com/doc/1E1-Cassel-G.html>>.

13. *Dejiny ekonomického myslenia (Vsebolec.cz 84636)/Dějiny ekonomického myšlení* [online]. [cit. 08.11.2009]. Dostupné na internete: <<http://www.scribd.com/doc/13131915/DejinyekonomickehomysleniVsebolec-84636>>.

14. *Aktuality/Euro Info/Ked' je doma lepšie ako na západe* [online]. [cit. 09.11.2009]. Dostupné na internete: <http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=13&prm1=0&prm2=14&prm3=1099&od_den=4&od_mesiac=11&od_rok=2006&do_den=18&do_mesiac=11&do_rok=2006&h_text=&pt=0&page=3>.

15. *Karel Engliš- životopis/ Karel Engliš (1880-1961)- vůdčí osobnost československé finanční a měnové politiky 20. a 30. let* [online]. [cit. 12.11.2009]. Dostupné na internete: <<http://www.euroekonom.cz/osobnosti-clanky.php?type=jz-englis>>.

16. *American Economic Association/ General information* [online]. [cit. 12.11.2009]. Dostupné na internete: <http://www.vanderbilt.edu/AEA/AboutAEA/gen_info.htm>.

17. *Edwin Robert Anderson Seligman/ encyclopedia.com* [online]. [cit. 13.11.2009]. Dostupné na internete: <<http://www.encyclopedia.com/doc/1E1-Seligman.html>>.

18. *Biography: Alfred Marshall* [online]. [cit. 2009.11.07]. Dostupné na internete: <<http://www.answers.com/topic/alfred-marshall>>.

19. Universität Hohenheim: *Richard Musgrave*. 2007 [online].[cit. 2009.12.01]. Dostupné na internete: <https://www.uni-hohenheim.de/wi-theorie/Musgrave_Obituary.pdf>.
20. *Princeton University Library/ Richard A. Musgrave Papers, 1874-2008: Preliminary Finding Aid*. 2007 [online].[cit. 12.01.2010]. Dostupné na internete: <<http://diglib.princeton.edu/ead/getEad?eadid=MC236&kw=>>>.
21. *Newschool: Richard A. Musgrave*. [online].[cit. 2009.12.02]. Dostupné na internete: <<http://homepage.newschool.edu/het/profiles/musgrave.htm>>.
22. *International Institute of Public Finance: IIPF Purpose*. 2009. [online].[cit. 12.2.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.iipf.org/index.htm>>.
23. *eTrend: Nobelovu cenu získali Elinor Ostrom a Oliver Williamson*. [online].[cit. 12.2.2010]. Dostupné na internete: <<http://blog.etrend.sk/knihozrut/2009/10/12/nobelovu-cenu-ziskali-elinor-ostrom-a-oliver-williamson/>>.
24. *Spoločné vlastníctvo ako alternatíva ku kríze/ PÚ SAV* [online].[cit. 12.2.2010]. Dostupné na internete: <http://www.progeko.savba.sk/pu/?id=Spolocne_vlastnictvo>.
25. *pinus@chicago>>> Nobelova cena za ekonomii 2009- Elinor Ostrom a Oliver Williamson* [online].[cit. 15.2.2010]. Dostupné na internete: <<http://pinus.bloguje.cz/816170-nobelova-cena-za-ekonomii-2009-elinor-ostrom-a-oliver-williamson.php>>.
26. *Nobelovku dostal Bushov kritik /svet/ ekonomika.sme.sk* [online].[cit. 01.04.2010]. Dostupné na internete: <<http://ekonomika.sme.sk/c/4123771/nobelovku-dostal-bushov-kritik.html>>.
27. *Dr. Harry Markowitz, Nobel Laureate & Chief Architect- GuidedChoice* [online].[cit. 12.03.2010]. Dostupné na internete: <http://www.guidedchoice.com/bio_markowitz.html>.
28. *Harry M. Markowitz- Autobiography/ Nobelprize.org* [online].[cit. 13.03.2010]. Dostupné na internete: <http://nobelprize.org/nobel_prizes/economics/laureates/1990/markowitz-autobio.html>.
29. *Capital Asset Pricing Model (CAPM) and Efficient Market Hypothesis (EMH) Contributing to the GI* [online].[cit. 13.3.2010]. Dostupné na internete: <<http://wileyeconomicsfocus.wordpress.com/2010/01/15/capital-asset-pricing-model-capm-and-efficient-market-hypothesis-emh-contributing-to-the-global-financial-crisis-gfc/>>.
30. *Joseph Stiglitz- Homepage* [online].[cit. 05.04.2010]. Dostupné na internete: <<http://www2.gsb.columbia.edu/faculty/jstiglitz/bio.cfm>>.
31. *Paul A. Samuelson- Biography/ Nobelprize.org* [online].[cit. 07.04.2010]. Dostupné na internete: <http://nobelprize.org/nobel_prizes/economics/laureates/1970/samuelson-bio.html>.